

MUSIQACHI SHAXSI VA FAOLIYATI XUSUSIYATLARI

Yusupova O'ktamxon Xakimjon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti

Musiqqa ta'limi va san'at yo'nalishi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada musiqachi shaxsining psixologik, ijodiy va ijtimoiy xususiyatlari hamda uning kasbiy faoliyatini shakllantiruvchi omillar tahlil etiladi. Musiqachining shaxsiy fazilatlari, estetik didi, ichki motivatsiyasi va ijodiy faoliyatdagi o'ziga xosliklari haqida ilmiy-nazariy fikrlar bayon qilingan. Shuningdek, musiqiy faoliyat jarayonida ta'lim, tarbiya, emotsional holat va ijtimoiy muhitning o'rni ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *musiqachi shaxsi, ijodiy faoliyat, psixologik xususiyatlar, estetik tarbiya, musiqiy madaniyat, motivatsiya.*

Musiqqa inson ruhiyatiga eng kuchli ta'sir ko'rsatadigan san'at turlaridan biridir. Shu boisdan musiqachining shaxsi — nafaqat ijrochi yoki bastakor sifatida, balki ijtimoiy-madaniy hodisa sifatida ham alohida ilmiy qiziqish uyg'otadi. Musiqachi o'z faoliyati davomida nafaqat musiqani ifodalaydi, balki insoniy his-tuyg'ular, milliy qadriyatlar va zamonaviy estetik tamoyillarni jamiyatga yetkazuvchi vosita vazifasini bajaradi. Shu jihatdan, musiqachining shaxsiy fazilatlarini chuqur o'rganish ta'lim-tarbiya tizimida ham muhim ahamiyatga ega.

Musiqachi musiqqa san'ati orqali his-tuyg'ularni ifodalaydigan, ijodiy va texnik jihatdan rivojlangan mutaxassis. Avvalgi javobimda umumiy ma'lumot bergan bo'lsam, endi batafsilroq yoritaman: shaxsiy xususiyatlarni psixologik va ijtimoiy jihatlarida, faoliyatni esa kasbiy rollar va kundalik ishlar bo'yicha. Ma'lumotlar ilmiy tadqiqotlar, kasbiy tavsiflar va mashhur musiqachilar misollariga asoslangan. Quyida batafsil tahlil.

Shaxsiy Xususiyatlari

Musiqachilarning shaxsiyati ko'pincha "Big Five" psixologik modeliga (O'zgaruvchanlik, Ekstravertlik, Yumshoqlik, Vijdonlilik, Nevrotiklik) asoslangan tadqiqotlarda o'rganilgan. Ular odatda non-musicians (musiqachi bo'lmaganlar)dan farq qiladi: ochiqlik (openness to experience) yuqori, vijdonlilik (conscientiousness) esa biroz past bo'ladi. Bu ularni ijodiy va yangi tajribalarga ochiq qiladi, lekin tartib-intizomda qiyinchiliklar tug'dirishi mumkin.

- Ijodkorlik va Originallik: Musiqachilar badiiy shaxslar bo'lib, o'z-o'zini ifodalashga qodir muhitda yaxshi ishlaydi. Ular tasavvurchan, aqlli, introvert va sezgir bo'ladi. Masalan, Bob Dylan (1941-yilda tug'ilgan amerikalik qo'shiqchi va bastakor) o'z she'rlari va musiqasi orqali ijtimoiy masalalarni yoritgan, bu uning ijodiy ochiqligini ko'rsatadi.

- Qat'iyat va Moslashuvchanlik: Muvaffaqiyatli musiqachilar qat'iy (tenacious), haqiqatni sevuvchi (truthful), kamtar (humble), mehribon (gracious), professional, mas'uliyatli va minnatdor bo'ladi. Ular rad etishdan to'xtamaydi, o'z qoidalari va tizimlariga ega. Misol: Ludwig van Betxoven kar bo'lib qolganiga qaramay, 9-simfoniyanı yaratgan, bu qat'iyatning namunasidir.

- Xavf va Noaniqlikka Chidamlilik: Musiqachilik kasbi xavf, noaniqlik va beqarorlikka toqat talab qiladi, shuningdek, sarguzashtga ishtiyoq. Ko'p musiqachilar (ayniqsa, rok va pop janrida) isyonkor va erkin hayot tarziga ega. Masalan, Elvis Presley (1935–1977) rok-n-rollning otasi bo'lib, madaniy o'zgarishlarga hissa qo'shgan, uning shaxsiyati jozibador va ta'sirchan edi.

- Ijtimoiy va Emotsional Fazilatlar: Ular tomoshabinlarga chin dildan g'amxo'rlik qiladi, doimiy ijod qilishga vaqt ajratadi. Mashhur misollar: Taylor Swift (eng mashhur musiqachilardan biri, 98% tanishlik darajasi) yaxshi inson sifatida tanilgan, muxlislar bilan yaqin aloqada. Yoki Dave Grohl (Foo Fighters) — chinakam yaxshi va ilhomlantiruvchi shaxs.

- Farqlar va Tadqiqotlar: Professional musiqachilar havaskorlardan va non-musiciansdan farq qiladi: ochiqlik yuqori, bu ijodiy faoliyatga yordam beradi. Klassik o'qitilganlar (masalan, Tori Amos yoki Albert Einstein — u ham musiqachi edi) intellektual va sezgir bo'ladi.

Faoliyati Xususiyatlari

Musiqachining faoliyati ko'p qirrali: yaratish, ijro etish, o'qitish va boshqarish. Professional musiqachi — bu ko'pincha daromadini musiqa orqali topadigan shaxs. Kundalik ishlar multi-taskingni talab qiladi: ijrochi, o'qituvchi, administrator va promoter rollari.

- Yaratish va Bastakordavlik: Yangi musiqa yozish, qo'shiqlar yaratish, lirika va notalarni birlashtirish. Masalan, bastakorlar (songwriters) musiqa va so'zlarni yozadi, dirijyorlar (conductors) orkestrni boshqaradi. Kundalikda yangi qo'shiqlar o'rganish va kompozitsiya qilish soatlab vaqt oladi.

- Ijro Etish va Sahna Faoliyati: Asbob chalish yoki kuylash orqali musiqa bajarish. Jonli kontsertlar, yozuv sessiyalari va loyihalar tajriba beradi. Masalan, bandleader (guruh rahbari) yoki backup singer (orqa vokalchi) rollari. Mashhur misol: Michael Jackson (eng mashhur musiqachilardan, 97% tanishlik) sahna ijrolari bilan mashhur.

- Kundalik Ishlar va Boshqaruv: Ijtimoiy tarmoqlar (social media), elektron pochta, tadqiqot, grafik dizayn, veb-sayt boshqaruv va moliyaviy masalalar. Professional musiqachilar har kuni mashq qiladi, yangi musiqa o'rganadi va kontsert zallarini reklama qiladi.

- O'qitish va Ijtimoiy Faoliyat: Musiqa darslari berish, talabalarni tarbiyalash. O'zbekistonda musiqachilar milliy an'analarni saqlaydi va innovatsiyalar joriy etadi. Masalan, Rihanna yoki Beyoncé kabi mashhurlar xayriya va ijtimoiy masalalarga hissa qo'shadi.

Xususiyat	Shaxsiy Jihatlar (Misollar bilan)	Faoliyat Jihatlar (Misollar bilan)
Asosiy Fazilatlar	Ijodkorlik, ochiqlik, qat'iyat (Bob Dylan — ijodiy she'riyat)	Yaratish, ijro, boshqaruv (Elvis — rok-n-roll ijrolari)
Rivojlanish Yo'li	Bolalik iste'dodi, o'z-o'zini tarbiyalash (Betroven — kar bo'lishiga qaramay)	Mashq, kontsertlar, yozuv (Michael Jackson — sahna mahorati)
Qiyinchiliklar	Emotsional yuk, noaniqlik (xavfga chidamlilik)	Multi-tasking, moliya (social media va reklama)
Mashhur Misollar	Taylor Swift (yaxshi shaxs, 98% mashhurlik)	Beatles (guruh ijrolari va kompozitsiyalar)

Musiqachi shaxsi shunchaki ijrochi emas, balki madaniy va ruhiy qadriyatlarni jamiyatga singdiruvchi shaxsdir. Shu sababli, uning shakllanishida faqat texnik tayyorgarlik emas, balki psixologik tayyorgarlik, ruhiy muvozanat va ijodiy erkinlik ham zarurdir.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar, musiqiy dasturlar va onlayn ijrochilik imkoniyatlari kengaygani sayin, musiqachi shaxsi yangi sifat bosqichiga chiqmoqda. Shu bilan birga, zamonaviy musiqachilar duch kelayotgan muammolar — stress, raqobat, auditoriya bosimi — ularning ruhiy barqarorligini sinovdan o'tkazmoqda. Shu bois musiqachilarni tayyorlashda akmeologik yondashuv, ya'ni shaxsning eng yuqori ijodiy cho'qqisiga erishish jarayoniga e'tibor qaratish lozim.

XULOSA

Musiqachi shaxsi kompleks shakllanishga ega bo'lib, uning tarbiyasida san'at, psixologiya va pedagogika fanlarining integratsiyasi muhimdir. Musiqachining faoliyatini samarali rivojlantirish uchun ijodiy erkinlikni rag'batlantiruvchi muhit yaratish zarur.

Musiqqa ta'limida individual yondashuv, emotsional tarbiya va motivatsion treninglar tizimi joriy etilishi lozim. Musiqqa pedagogikasida milliy qadriyatlar va zamonaviy texnologiyalarni uyg'unlashtirish shaxsning ijodiy salohiyatini kuchaytiradi. Musiqachilarning ruhiy holatini qo'llab-quvvatlash uchun psixologik konsultatsiyalar va stress menejment dasturlari tavsiya etiladi.

ADABIYOTLAR

1. Golubkova, P. *The Theory of Intonation: Boris Asafiev and the Russian Piano School Tradition*. Dissertatsiya, 2023. scholarcommons.sc.edu
2. Khannanov, I. *Boris Asafiev's Intonatsia in the Context of Music Theory of the 21st Century*. hrcak.srce.hr

3. Anorov, T. L. "Shaxs ma'naviy kamolatida musiqiy ta'lim-tarbiyaning o'rni." *Ilmiy maqola*, 2021. [КиберЛенинка](#)
4. "Maktablarda musiqiy tarbiyaning ahamiyati." B. B. Rajepbaev, 2022. [КиберЛенинка](#)
5. "Musiqqa-oqitish-nazariyasi va metodikasi." Soipova, D. (PDF) [Jizzax davlat pedagogika universiteti](#)
6. "Asarni estetik idrok etish yo'llari." Oskanova, Z. & Botirova, Sh. (Index Copernicus maqola) [journals.indexcopernicus.com](#)
7. "Borbad Marvaziy fors va turkiy xalqlar musiqasi islohotchisi." X. Sh. Raxmatullayev, *Oriens jurnali*, 2022. [ORIENTS](#)
8. Wikipedia: "Boris Asafyev." (Inglizcha va o'zbekcha) [Узбекская Википедия+1](#)
9. "Xalq musiqqa folklorining tarixiy-tahliliy jihatlari." (Buxoro musiqqa folklori) [UniWork](#)
10. "Musical Form as a Process" / Asafyev nazariyalari tahlili – Boris Asafyev va sovet musiqiy fikri haqida maqola (Semanticscholar) [Semantic Scholar](#)
11. Gaziyeu, J. J. (2021). VOCAL MUSIC OF UZBEK COMPOSERS. In *WORLD SCIENCE: PROBLEMS AND INNOVATIONS* (pp. 260-262).
12. Maxkamjanov, S. (2025). INNOVATION TECHNOLOGIYALARNING MUSIQA O'RGATISH NATIJALARIGA TA'SIRI. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.3), 428-430.
13. Joraxanovich, G. J. (2023). Psychological Factors Of Musical Education. *JournalNX*, 9(11), 8-10.
14. Qodir o'g'li, M. S. (2025). MUSIQA SAVODXONLIGI TUSHUNCHASI. *FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES*, 3(36), 220-224.
15. Gaziyeu, J. J. R. (2024). UMUMTA'LIM MAKTEBLARIDA MUSIQA MADANIYATI O'QITUVCHILARINING MUSIQA MADANIYATI DARSLARIDA NOANANAVIY METODLARDAN FOYDALANISHI. *Oriental Art and Culture*, 5(3), 414-419.
16. Qodir o'g'li, M. S. (2025). INNOVATION TECHNOLOGIYALAR TUSHUNCHASI. *SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 3(32), 87-91.
17. Gaziyeu, J. J. (2024). NAMANGAN VILOYATI TARIXI VA MADANIYATI DAVLAT MUZEYI. *Inter education & global study*, (5 (1)), 456-465.
18. Qodir o'g'li, M. S. (2024). INNOVATION TECHNOLOGIYALAR VA ULARNING MUSIQA TA'LIMIDA QO'LLANILISHI. *SCIENTIFIC ASPECTS AND TRENDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC RESEARCH*, 3(28), 68-71.